

Korte mededeling

Over *Carex tomentosa* L. (Viltzegge)

René (R.C.M.J.) van Moorsel (Naturalis Biodiversity Center, sectie Nationaal Herbarium Nederland, Universiteit Leiden, Postbus 9514, 2300 RA Leiden; e-mail: rene.vanmoorsel@naturalis.nl)

In Flora Neerlandica¹ wordt bij *Carex tomentosa* L. (Viltzegge) opgemerkt dat de soort pas laat in ons land ontdekt is, namelijk in 1923 zoals vermeld staat in De Levende Natuur.² Verder wordt in Flora Neerlandica¹ aangegeven dat volgens Kükenenthal³ *C. tomentosa* reeds van voor 1909 voor ons land bekend was, waarbij door Kern & Reichgelt¹ wel wordt opgemerkt dat onbekend is waarop de opgave van Kükenenthal steunt. In de Atlas van de Nederlandse Flora⁴ wordt nogmaals vermeld dat de bron van deze vroege vermelding onbekend is.

Bij de revisie van een aantal *Carex*-soorten in 1991 werd in het herbarium van W.G. Top (NBV) onder als *C. panicea* L. (Blauwe zegge) verzameld materiaal ook een collectie met *C. tomentosa* L. aangetroffen. Van het verzamelde materiaal van deze collectie behoort slechts een enkele spriet tot *C. panicea*, de overige scheuten behoren onmiskenbaar tot *C. tomentosa*. Op het etiket van het verzamelde materiaal wordt het volgende vermeld: “In hooiland aan den straatweg bij Kampen Mei49” (dit “Mei49” slaat op mei 1849). Mogelijk is deze vondst de bron van de vermelding door Kükenenthal dat *C. tomentosa* al zeer ruim voor 1923 in Nederland aanwezig was. De ontdekking van deze vondst is indertijd in de Nederlandse Oecologische Flora⁵ reeds aangegeven, maar zonder bronvermelding en nadere gegevens.

In de Flora van Nijmegen en Kleef 1800–2006⁶ worden bij de bespreking van *Carex tomentosa* geen recente vindplaatsen genoemd. In de 23^e editie van Heukels' Flora⁷ uit 2005 wordt gesproken over een recent ontdekte vondst in een kalkgrasland in het Zuid-Limburgs district. De soort staat nog steeds in het betreffende kalkgrasland in het Gerendal, zoals in juni 2012 werd geconstateerd, en maakt de indruk zich in de loop der jaren flink uitgebreid te hebben.⁸

1. J.H. Kern & Th.J. Reichgelt. 1954. Cyperaceae, *Carex* in Flora Neerlandica, deel 1, afl. 3. p. 24–25. KNBV, Amsterdam.
2. J.H. Kern, B. Reichgelt & Th.J. Reichgelt. 1924. Nijmeegsche *Carex*-soorten. De Levende Natuur 28: 334–340.
3. G. Kükenenthal. 1909. Cyperaceae. In: A. Engler (red.), Das Pflanzenreich IV. 20 (Heft 38) : 1–824. W. Engelsmann, Leipzig.
4. E.J. Weeda. 1980. Atlas van de Nederlandse Flora. 1. Uitgestorven en zeer zeldzame planten. Kosmos, Amsterdam.
5. E.J. Weeda. 1994 (en herdruk 2003). Nederlandse Oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties 5. IVN (i.s.m. VARA en Vewin), Amsterdam.

6. G.M. Dirkse, S.M.H. Hochstenbach & A.I. Reijerse. 2007. Flora van Nijmegen en Kleef 1800–2006. Het Zevendal, Mook.
7. R. van der Meijden. 2005. Heukels' Flora van Nederland, ed. 23. Wolters-Noordhoff, Groningen.
8. E-mail van F. van Westreenen, Staatsbosbeheer op 16 juni 2012.

Boekbespreking

E. van Gelder (red.), *Bloeiende kennis: Groene ontdekkingen in de Gouden Eeuw*, 2012, 180 pag., € 19,-, Uitgeverij Verloren, Hilversum, ISBN 978-90-8704-309-4. — Deze uitgave is verschenen ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Leydse Weelde: Groene ontdekkingen in de Gouden Eeuw' die van 11 oktober 2012 t/m 5 mei 2013 in Museum Boerhaave in Leiden te zien is. Het prachtig geïllustreerde boek onder redactie van gastconservator Esther van Gelder is echter veel meer dan een catalogus van deze boeiende tentoonstelling. Het biedt een overzicht van de samenhangende intellectuele, artistieke en commerciële ontwikkelingen op het gebied van de botanie in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden van 1575 (de oprichting van de Leidse Universiteit) tot ca. 1739, het moment dat Carl Linnaeus terugkeerde naar Zweden. De bijdragen zijn geleverd door 14 verschillende auteurs.

Botanie was de 'Big Science' van de zeventiende eeuw, met Leiden als stralend middelpunt. De opkomende wereldhandel bracht plantensoorten vanuit Azië, Afrika en Amerika ons land binnen. De uitvinding van de broeikas maakte het mogelijk exotische zaden en knollen in ons land op te kweken en tentoon te stellen in de Leidse Hortus Botanicus. Scheepsartsen in dienst van de VOC en WIC kregen de opdracht op zoek te gaan naar tropische planten met geneeskrachtige werking om de gezondheid van de opvarenden en de bewoners van de nieuwe koloniën op peil te houden. Vermogende regenten, edellieden en handelaars legden botanische tuinen aan en verzamelden behalve levende planten ook herbaria, boeken en botanische tekeningen. Ze gaven tekenaars de opdracht hun collecties te illustreren, wetenschappers, artsen en apothekers de kans de planten te bestuderen en uitgevers de mogelijkheid de resultaten te publiceren.

'*Bloeiende kennis*' besteedt daarom niet alleen aandacht aan invloedrijke wetenschappers uit die periode, zoals Clusius, Hermann, Boerhaave en Linnaeus, maar belicht ook de belangrijke rol van politici (Van Beverningh, De Beaumont), handelaren (Breyne), illustratoren (onder anderen Van de Vinne) en uitgevers (Plantijn). Het boek bevat fraaie foto's van historische plantencollecties uit de schatkamer van het Nationaal Herbarium Nederland (nu Naturalis Biodiversity Center). Voorbeelden zijn de eerste tomaat en aubergine in het Entibi-herbarium (1542–1544), een meibloempje uit het oudste Nederlandse herbarium van Petrus Cadé (1566) en gedroogde cactussen, krokussen en kaneelbladeren uit de zeventiende en achttiende-eeuwse herbaria van Gaymans, Hermann en Van Royen. Er is speciale aandacht voor de tulp, rond 1637 de meest opwindende en duurste plant in ons land, en vastgelegd in diverse kleurrijke illustraties. Dit boek is een aanrader voor botanici, kunst- en wetenschapshistorici, tuinliefhebbers en iedereen met een warm hart voor de stad Leiden.

Tinde van Andel